

Любич Анна Миколаївна
кандидат юридичних наук, учений секретар
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID: 0000-0002-6492-4179

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПАСПОРТА ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У публікації розглянуто актуальні питання пов'язані з діджиталізацією паспорта громадянина України. Проведено аналіз законопроекту № 3986 та чинних нормативно-правових актів. Зазначено, що вказаний законопроект потребує доопрацювання наразі.

Ключові слова: паспорт громадянина України, ID-картка, діджиталізація.

Anna Liubchych
PhD, Scientific Secretary of Scientific and Research Institute
of Providing Legal Framework for the Innovative Development
NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0002-6492-4179

DIGITALIZATION OF THE PASSPORT OF A CITIZEN OF UKRAINE: LEGAL ASPECT

The publication addresses current issues related to the digitalization of the passport of a citizen of Ukraine. An analysis of the draft law № 3986 and current legislation was conducted. It is noted that the draft law needs to be finalized now.

Keywords: passport of a citizen of Ukraine, ID-card, digitalization.

В сучасних умовах жвавої активізації діджиталізації та використання інноваційних підходів до умов розвитку суспільства приносить свої певні корективи в життя громадянина. Так, прийняття проекту Закону України «Про паспорт громадянина України у формі книжечки», реєстр. № 3986 від 14.08.2020 (далі - проєкт № 3986) [1]

може тягнути за собою поступове витіснення з обігу паспортів громадянина України у формі книжечки зразка 1994 року.

Як йдеться у пояснювальній записці, проєктом Закону пропонується визнати такою, що втратила чинність, Постанову Верховної Ради України № 2503-ХІІ від 26 червня 1992 року «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» та встановити, що паспорт громадянина України у формі книжечки, оформлений до набрання чинності цим Законом, є чинним до закінчення строку його дії. Установлюються строки дії паспорта.

Запровадження паспорта громадянина у формі ID-картки пов'язане з певними ризиками для прав і свобод людини і громадянина України. Зокрема, користування в якості документа, що посвідчує особу, ID-карткою, прямо пов'язане з функціонуванням Єдиного державного демографічного реєстру (далі – ЄДДР).

Адміністративні суди, що розглядали справи стосовно оформлення та видачі паспортів-книжечок або вклеювання фотокартки після досягнення 25-, 45-річного віку, сформулювали чітку правову позицію: «У разі відсутності у особи паспорта, така особа не має підтвердження громадянства України, що в свою чергу є порушенням її громадянських прав у зв'язку з неможливістю їх реалізації» [8; 9].

До власне громадянських прав слід додати і політичні, економічні, соціальні права людини і громадянина, які українці також не зможуть реалізувати у разі відсутності дійсного паспорта громадянина України. Слід звернути увагу на те, що при виникненні взаємодії з органами публічної влади через необхідності пред'явити паспорт громадянина, права останніх будуть уражені.

Колегія суддів Верховної Палати Верховного Суду, виходячи з практики Європейського Суду з прав людини (далі - ЄСПЛ), наголошує: «Позбавлення особи можливості отримання паспорта у традиційній формі – у вигляді книжечки, і спричиненні цим побоювання окремої суспільної групи, що отримання паспорта у вигляді ID-картки може спричинити шкоду приватному життю, становить втручання держави, яке не було необхідним у демократичному суспільстві, і воно є непропорційним цілям, які мали б бути досягнуті

без покладання на особу такого особистого надмірного тягара».

Виходячи з позиції вищого органу в системі судової влади України, які ґрунтуються на нормах чинного законодавства та судовій практиці ЄСПЛ, побоювання громадян не є чимось фантастичним. Так, відповідно до пункту 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до неї» [2] Україна повністю визнає на території дію статті 46 Конвенції щодо визнання обов'язковою і без укладання спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції.

У преамбулі до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [3] зазначено, що цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають зокрема у зв'язку з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї.

Аналізуючи норми Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [4] та прийнятих на його основі підзаконних нормативно-правових актів слід наголосити на суперечності міжнародно-правових зобов'язань України, у тому числі, у сфері європейської інтеграції, зокрема, статті 8 Конвенції і користування паспортом громадянина України у вигляді ID-картки.

При прийнятті проєкту Закону № 3986 доречно попередньо урегулювати законодавчі суперечності. Згідно пункту 3 Постанови Кабінету Міністрів України № 302 від 25.03.2015 [5] та Наказу МВС України № 456 від 06.06.2019 [6] для отримання паспорта громадянина України у формі книжечки необхідно подати, зокрема, рішення суду, що набрало законної сили, про зобов'язання Державної міграційної служби оформити і видати паспорт громадянина України зразка 1994 року. При цьому, прийняття будь-яких нормативно-правових актів не є підставою для автоматичної видачі рішення суду про зобов'язання Державної міграційної служби оформити і видати паспорт громадя-

нина України зразка 1994 року. Постановою Великої Палати Верховного Суду від 19.09.2018 справа №806/3265/17 (Пз/9901/2/18) [7] зазначено висновок, що позбавлення особи можливості отримання паспорта у традиційній формі - у вигляді книжечки, і спричинені цим побоювання окремої суспільної групи, що отримання паспорта у вигляді ID-картки може спричинити шкоду приватному життю, становить втручання держави, яке не було необхідним у демократичному суспільстві, і воно є непропорційним цілям, які мали б бути досягнуті без покладення на особу такого особистого надмірного тягара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про паспорт громадянина України у формі книжечки: Проект Закону України № 3986 від 14.08.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69680.

2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до неї: Закон України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України № 3477-IV від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

4. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України № 5492-VI від 20.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>.

5. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України: Постанова Кабінету Міністрів України № 302 від 25.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF#Text>.

6. Про затвердження Тимчасового порядку оформлення і видачі паспорта громадянина України: Наказ МВС України № 456 від 06.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0620-19#Text>.

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.09.2018 справа №806/3265/17 (Пз/9901/2/18). URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/76822787>.

8. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду № 120/2435/19-а від 02.10.2019 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84697707>.

9. Рішення Рівненського Окружного Адміністративного Суду №460/2107/20 від 02.06.2020 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/89598126/>.

REFERENCES

1. Pro pasport hromadianyna Ukrainy u formi knyzhechky: Proiekt Zakonu Ukrainy № 3986 від 14.08.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69680 [in Ukrainian].

2. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta 11 do nei: Zakon Ukrainy № 475/97-VR від 17.07.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

3. Pro vykonання rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Zakon Ukrainy № 3477-IV від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> [in Ukrainian].

4. Pro Yedynyi derzhavnyi demohrafichnyi reiestr ta dokumenty, shcho pidtverdzhuiut hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut osobu chy yii spetsialnyi status: Zakon Ukrainy № 5492-VI від 20.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia zrazka blanka, tekhnichnoho opysu ta Poriadku oformlennia, vydachi, obminu, peresylannia, vyluchennia, povernennia derzhavi, vyznannia nediisnym ta znyshchennia pasporta hromadianyna Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 302 від 25.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennia Tymchasovoho poriadku oformlennia i vydachi pasporta hromadianyna Ukrainy: Nakaz MVS Ukrainy № 456 від 06.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0620-19#Text> [in Ukrainian].

7. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu від 19.09.2018 справа № 806/3265/17 (Pz/9901/2/18). URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/76822787> [in Ukrainian].

8. Rishennia Vinnytskoho okruzhnoho administratyvnoho sudu № 120/2435/19-а від 02.10.2019 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84697707> [in Ukrainian].

9. Rishennia Rivnenskoho Okruzhnoho Administratyvnoho Sudu № 460/2107/20 від 02.06.2020 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/89598126/> [in Ukrainian].